

简明藏文史法

དེ་ལྟེ་འདྲ་ལྟོ་རྟོག་འཁོར་ལོ་ལྟོ་ལྟོ་

ཐུ་འཁོར་ཁོ་གཅེན་པ་ལོ།

胡书津

云南民族出版社

胡书津

བོད་ཀྱི་བར་སྟོན་རིག་པའི་རྣམ་

བཤད་ཀྱི་མཆོད་གཟེགས་མ།

简明藏文文法(下册)

责任编辑：格桑卓玛

封面设计：蒋光年

书名汉文题字：周善甫

书名藏文题字：更 登

简明藏文文法（下册）

胡书津编 著

云南民族出版社出版、发行

（昆明市大观路39号）

西南民族学院印刷厂印刷

开本：850×1168 1/32 印张：10.75

1988年4月第1版 1988年4月第1次印刷

印数：1—4,500

责任编辑：格桑卓玛 张平东

封面设计：蒋光年

书名汉文题字：周善甫

书名藏文题字：更 登

简明藏文文法（下册）

胡书津 编著

云南民族出版社出版

（昆明市大观路39号）

西南民族学院印刷厂印刷 云南省新华书店发行

开本：787×1092 1/32 印张：10.75

1988年4月第1版 1988年4月第1次印刷

印数：1—4,500

目 录

第三编 字性 ཉགས་འཇུག་ནམ་གཞག (1)

第六章 字性分类 ཉགས་ཀྱི་དབྱེ་བ། (2)

第十七节 基字的字性分类 (3)

མིང་གཞིའི་ཉགས་ཀྱི་དབྱེ་བ།

第十八节 前加字的字性分类及其字性组织法 (5)

སྔན་འཇུག་གི་ཉགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་དང་

ཉགས་ཀྱི་འཇུག་བ།

第十九节 后加字的字性分类及其字性组织法 (18)

ཐུས་འཇུག་གི་ཉགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་དང་

ཉགས་ཀྱི་འཇུག་བ།

第四编 动词 བྱ་ཆོག་གི་སྐད། (28)

第七章 动词的语法范畴 བྱ་ཆོག་གི་ཁྱིའི་ནམ་བཤད། (28)

第二十章 动词的分类 (28)

བྱ་ཆོག་གི་དབྱེ་བ།

第二十一节 动词的施受关系 (47)

བྱ་བྱེད་ལས་གསུམ།

第二十二节 动词的能所关系 (52)

དངོས་པོ་བདག་གཞན།

第二十三节 动词的屈折形态结构 (66)

བྱ་ཆོག་གི་གཟུགས་འགྱུར།

第二十四节 动词时态的表达 (78)

དུས་དང་སྐལ་ཆོག་སྦྱར་ཅུལ།

附录一 字性组织法要旨略说释难明镜 (95)

རྟོགས་ཀྱི་འཇུག་པའི་སྒྲིང་པོའི་དོན་མདོ་ཙམ་བརྗོད་པ་

དཀའ་གནད་གསལ་པའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།

附录二 书面藏语动词形态变化表 (107)

བྱ་ཆོག་གི་དུས་གསུམ་སྐལ་ཆོག་བཙས་ཀྱི་རེའུ་མིག་

附录三 藏文文法读书目录举要 (336)

པོད་ཀྱི་བརྗོད་སྒྲིང་རིག་པའི་སྒྲིག་དེབ་དཀར་ཆག་

གནད་བསུམ།

第三编 字 性

ཏགས་འབྲེལ་ཆས་གཞག

这一编里主要是介绍传统文法《字性组织法》(ཏགས་ཀྱི་འབྲེལ་པ)的主要内容。前两编介绍了《三十颂》的主要内容，

《三十颂》是讲以静词(着重于虚词)为中心的语法关系，而《字性组织法》则通过对字性语音分析来论述以动词为中心的语法关系；《三十颂》一般地罗列藏文拼写的组织结构，而《字性组织法》则进一步从拼写的语音配合关系上阐述藏文的组织结构。这两部著作合起来，构成传统文法体系和文字的结构系统。下面从实用出发，把《字性组织法》的中心内容，分别就音韵和语法两个方面做些介绍。本编主要介绍字母字性分类及其缀联规则。

第六章 字性分类

ནགས་ཀྱི་དབྱེ་བ།

传统文法也是根据发音部位(སྐྱེ་ཁྱེད་གནས་)①和发音方法(སྐྱེ་ཁྱེད་ཚུལ་)来分析语音的。字母字性主要根据古藏语音势的强弱(སྐྱེ་དག་ཞུག་),气流的多寡(སྐྱེ་ལེན་པ་ཆེ་ཆུང་),带音不带音(སྐྱེ་ལྡན་དང་སྐྱེ་མེད་)以及发音器官肌肉的松紧(གྲིམས་སྟོང་)等来划分。这种分析方法,一直沿用至今,它为我们研究藏语历史的发展,提供了宝贵资料。

- ① 古藏语音韵学理论把发音部位划分为八种(ཁྱེ་ཁྱེད་གནས་བརྒྱུད་): ཁྱེ་བ་ (胸部) མགྲིན་པ་ (喉部) ཀླན་ (上腭) ས་ (齿) མཐུ་ (唇) རྒྱུ་ (舌) རྒྱུ་པ་ (口腔) ལྷ་ (鼻腔)。三十个辅音的发音部位是: 喉音 མགྲིན་ ཀླན་པ་ག་པ་འ་ལ་ར་ཏ་ཨ་ (指舌根和喉音); 腭音 ཀླན་ ཅ་ཆ་ཇ་ཉ་མ་ཏ་ཨ་ཇ་ཉ་ལ་ཤ་ (ཁྱེ་ཁྱེད་) (指舌面和舌尖音); 齿音 ས་ ཉ་མ་ད་ན་མ་ལ་ས་ (指舌尖中音); 唇音 མཐུ་ པ་ལ་པ་མ་ལ་ (ཁྱེ་ཁྱེད་) (指双唇和圆唇音); 舌尖音 རྒྱུ་ རྒྱུ་པ་ལ་ (指舌尖颤闪音); 鼻音 ལྷ་ ལྷ་པ་ལ་ (指不同部位的鼻音)。

“强音” ང་ཉ་ན་མ་གྱིན་དུ་མ།

“强音” ར་ལ་ཏ་ཨ་མ་གཤམ་མྱ།

“中音” ཨ་ཁི་མཆན་མེད་ཅེས་ཀྱང་བྱ།

在拼音结构中能做基字的三十个辅音字母与元音相对来讲，属阳性字ཨ，元音为阴性字མ。三十个辅音字母中ཀ་ཅ་ཏ་པ་ཙ

(不送气清音)为强音势阳性字ཨ，ཁ་ཆ་མ་ལ་མ(送气清音)

为强弱中和字མ་ཁིང，其余二十个字母皆为弱音势的阴性མ，མ又可再分为三小类：ཀ་ཇ་ད་བ་ཇ་ལ་ཁ་བ་ལ་ཨ་ག་མ(不送气浊音，半元音和擦音)为准阴性字མ་ཅམ；ང་ཉ་ན་མ(次浊鼻音)

为极弱的极阴性字གྱིན་དུ་མ；ར(颤音)ལ(边音)ཏ་ཨ(喉音)为更弱的纯阴性字མ་གཤམ。ཨ因属元音，又叫做“无性字”

(མཆན་མེད)①。

①古藏语对字母强弱音字性的分类与现代藏语中清浊音密切相关。可参阅华侃《安都藏语声母中的清浊》，载西北民族学院研究所刊印的《民族语言教学探讨资料》(资料丛刊之六)，第97—103页。

基字字性分类及其音势表

基 字	字 性	音 势	发 音
ཀ་ཅ་ཏ་པ་ཙ་	པ་ 阳性	སྒྲ་ཏ་པ་ 强	不送气清音
ཁ་ཆ་མ་ཡ་ཨ་	མ་ 中性	སྒྲ་ཏ་པ་ 中和	送气清音
ག་ཇ་ད་བ་ཉ་ལ་ ཞ་ཟ་འ་ཡ་ཤ་ས་	མ་ 准阴性	སྒྲ་ཞ་པ་ 弱	浊音，擦音
ང་ཉ་ན་མ་	ཤ་ 极阴性	སྒྲ་ཆེར་ཞ་ 极弱	次浊鼻音
ར་ལ་ཏ་ (ཡ)	མ་ 纯阴性	སྒྲ་ཤ་ཏ་ཞ་ ལ་ལྷ་ཏ་ 更弱	边音，颤音，喉音
ཡ	མ་ 无性	སྒྲ་དེ་ལས་ཀྱང་ ལྷ་ཏ་ཅེང་ཞ་པ་	喉塞音

第十八节 前加字字性分类及其字性组织法

སྒྲ་འཇུག་གི་རྒྱལ་གྱི་དབྱེ་བ་དང་
རྒྱལ་གྱི་འཇུག་པ་བཤད་པ།

一、前加字字性分类 སྒྲ་འཇུག་གི་རྒྱལ་གྱི་དབྱེ་བ།

口 诀 其基能合前字基

ཐྱ་ལ་ཐུག་ལ་ཡི་བ་ཡིག་པོ།

ག་ད་མ་ནིང་ལ་མ་ཡིག།

མ་ནི་ཤིན་དུ་མ་ཡིག་ནི།

拼音结构中置于基字前面而构成复合声母的前加字一共有五个：ག་ད་བ་མ་ལ。这五个字母在基字字性分类中均属于阴性字（浊音字母），但当这些字母改变位置转作前加字（即复合声母的前置辅音）与可结合的基字拼合时，因受基字字音之影响，产生音变。传统语法学派，根据这种音变，将五个前加字也分成大致与基字字性相应的阳性、中性、阴性、极阴性字四种不同字性。即，把〔བ〕归入阳性；〔ག་ད〕归入中性；〔ལ〕归入阴性；〔མ〕归入极阴性。

前加字字性分类及其音势表

前加字	字	性	音	势	发 音
བ	པོ	阳性	ཐྱ་དག་བ	强	不送气清音
ག་ད	མ་ནིང	中性	ཐྱ་རན་བ	中和	送气清音
ལ	མ	阴性	ཐྱ་ལན་བ	弱	浊 音
མ	ཤིན་དུ་མ	极阴	ཐྱ་ཤྱིང་ཅིང་ལན་བ	次弱	次 浊 音

二、前加字与基字的拼合规则

གད་ལ་ཐུག་ལ་དང་གད་ཤིན་ཐུག་ལར་བྱིད་བ།

藏文是按照音位系统制定的拼写规则，对于哪一类前加字可

以与哪一类基字拼合，不可与哪类基字拼合都有明确规则，这些拼合规则，都是通过字性来说明的。规范的书面语词汇没有超出这个规定的。这些字性拼合规则是：

口 诀

དྲི་ན་མས་གང་ལ་གང་འཇུག་ན།

ཕྱི་ཡིག་བ་ནི་ག་ཅ་ད།

ཅ་ག་ང་ཇ་ཉ་ད་ན།

ཇ་ཞ་ཟ་ར་ཤ་སར་འཇུག།

མ་ནིང་ག་ནི་ཅ་ཏ་ཅ།

ཉ་ད་ན་ཞ་ཟ་ཡ་ཤ།

སར་འཇུག་མ་ནིང་ད་ཡིག་ནི།

ག་བ་ག་བ་ང་མར་འཇུག།

མ་ཡིག་འ་ནི་ག་ཇ་ད།

བ་ཇ་ཁ་ཆ་ཐ་ཡ་ཆར།

ཤིན་དུ་མ་ཡི་མ་ཡིག་ནི།

ཁ་ཆ་ཐ་ཆ་ག་ཇ་ད།

ཇ་ང་ཉ་ན་ན་མས་ལ་འཇུག།

1. 阳性前加字〔བ〕除同组〔བ་མ〕外，可与阳性基字ག་

ཅ་ཏ་ཅ和阴性基字ག་ང་ཇ་ཉ་ད་ན་ཞ་ཟ་ར་ཤ་ས等十六个

字母拼合，不能与中性基字ཁ་ཅ་ཐ་ལ་ཅ以及其他字母拼合。

2. 中性前加字〔ག〕可与阳性基字ཅ་ཏ་ཅ和阴性基字ཉ་
ད་ན་ཇ་ཟ་ཡ་ཤ་ས等十一个字母拼合，不能与其他字母拼合。

3. 中性前加字〔ད〕可与阳性基字ཀ་པ和阴性基字ག་ང་
བ་མ等六个字母拼合，不能与其他字母拼合。

4. 阴性前加字〔ལ〕可与阴性基字ག་ཇ་ད་བ་ཇ和中性基
字ཁ་ཅ་ཐ་ལ་ཅ等十个字母拼合，不能与其他字母拼合。

5. 极阴前加字〔མ〕可与中性基字ཁ་ཅ་ཐ་ལ་ཅ和阴性基字
ག་ཇ་ད་ཇ་ང་ཉ་ན等十一个字母拼合，不能与其他字母拼合①

上述与前加字母拼合的基字中，包括了带上、下加字母的复
根基字（བརྟེན་ས་འདྲན་ཅན）。一般说来，前加字按上述规
则，既能与单根基字（མིང་གཞི་རྒྱུང་པ）拼合，又能与复根基字

① 上述前加字与基字的字性拼合规则，仅适用于九世纪末赤热巴巾（ཞི་...

ལ་པ་ཅན）厘定规范文字（826—827年）以后的文献。在这以前未规范

的文字记载，如八、九世纪的碑刻、钟铭、敦煌本古藏文文献、新疆出土的
古藏文木简里许多不符合这些规则的拼写形式，如“བརྟེན（བརྟེན）”、

“གཞིག（གཞིག）”，“དབྱིད（དབྱིད）”，“འདྲན་ས（འདྲན་ས）”，

“མཅན（མཅན）”，“མྱང（མྱང）”……等等。参见王青山《谈谈

古藏文词汇的拼写法》（载《民族语文》，1981年第四期）和《古藏文札
记》（载《青海民族学院学报》，1982年第一期）。

拼合，但其中有个别前加字只与复根基字拼合，不能与单根基字拼合，如 འཕྲུལ འབྲུགས 等字。在字性组织法里，上、下加字母不单独分性，仍按原单根基字的字性来说明与前加字母的拼合关系。基字 ལ་འ་ལ་ཏ་ཨ 不能与任何前加字结合。

前加字与基字字性拼合规则表

$\text{ཕྱིན་འབྲུག་གང་མིང་གཞི་གང་ལ་འབྲུག་པ་དང་་་$

$\text{མི་འབྲུག་པའི་རེའི་མིག}$

表 一

前加字 ཕྱིན་འབྲུག		能拼合的基字 $\text{མིང་གཞི་གང་ལ་འབྲུག་པ}$	不能拼合的基字 གང་ལ་མི་འབྲུག་པ
ཕྱི་བ་ཡིག		ཕྱི་ཡིག ཀ་ཅ་ཏ་ཅ། $\text{མི་ཡིག ག་ང་ཇ་ཉ་ད་ན}$ ཇ་ཞ་ཟ་ར་ག་ས།	$\text{མི་ཡིག བ་མ། ཕྱི་ཡིག བ།}$ མ་ནིང ཁ་ཆ་ཐ་ཡ་ཅ།
ཕྱི་འ་ཡིག		མི་ཡིག ག་ང་ད་བ་ཇ། མ་ནིང ཁ་ཆ་ཐ་ཡ་ཅ།	མི་ཡིག ཞ་ཟ་འ་ཨ། $\text{ཕྱི་ཡིག ཀ་ཅ་ཏ་པ་ཅ།}$
མ་ནིང	ག	ཕྱི་ཡིག ཅ་ཏ་ཅ། $\text{མི་ཡིག ད་ཞ་ཟ་ཨ་ག་ས།}$ ཤིན་ཏུ་མི ཉ་ན།	ཕྱི་ཡིག ཀ མི་ཡིག ག་ང་། མ་ནིང ཁ་ཆ་ཐ་ཡ་ཅ།
	ད	ཕྱི་ཡིག ཀ་པ། མི་ཡིག ག་བ། ཤིན་ཏུ་མི ང་མ།	ཕྱི་ཡིག ཏ། མི་ཡིག ད་ན། མ་ནིང ཁ་ཆ་ཐ་ཡ་ཅ།
ཤིན་ཏུ་མི་མ།		མ་ནིང ཁ་ཆ་ཐ་ཅ། མི་ཡིག ག་ང་ད་ད། ཤིན་ཏུ་མི ང་ཉ་ན།	ཕྱི་ཡིག བ། མི་ཡིག བ་མ། $\text{ཕྱི་ཡིག ཀ་ཅ་ཏ་པ་ཅ།}$

表 二

前 加 字 ལྷན་འབྲེལ་	基字名称 འབྲེལ་ལུལ་གྱི་མིང་	能 拼 合 的 基 字 འབྲེལ་ལུལ་
བ	ཁྱད་པའི་ཁི་གི	ཀ་ག་ཅ་ད་ད་ཅ་ཞ་ཟ་ག་ས།
	མཁོ་ཅན	ཀྱི་གྱི་ཇྱི་རྩྱི་རྩྱི་རྩྱི་ཅྱི་ཇྱི་ ལྱི་ལྱི་ མྱི་མྱི་ལྱི་ལྱི་ལྱི་ལྱི་ལྱི་ལྱི་
	འདྲགས་ཅན	ཀྲ་གྲ། ཁྲ་གྲ་ས། མྲ་མྲ་མྲ་ས།
	པཅིགས་ཅན	ཀྱ་གྱ། ཁྱ་ལྱ། མྱ་ལྱ།
འ	ཁྱད་པའི་ཁི་གི	ཁ་ག་ཁ་ཅ་ཁ་ད་ཁ་པ་ཁ་ཇ།
	འདྲགས་ཅན	ཁྲ་གྲ་ལྲ་ལྲ། ཁྲ་གྲ་ལྲ་ལྲ།
ག	ཁྱད་པའི་ཁི་གི	ཅ་ཉ་ད་ད་ཅ་ཞ་ཟ་ཡ་ག་ས།
ད	ཁྱད་པའི་ཁི་གི	ཀ་ག་པ་མ་བ།
	འདྲགས་ཅན	ཀྲ་གྲ་ལྲ་ལྲ། ཁྲ་གྲ་ལྲ་ལྲ།
མ	ཁྱད་པའི་ཁི་གི	ཁ་ག་ཁ་ཅ་ཁ་ད་ཁ་པ་ཁ་ཇ།
	འདྲགས་ཅན	ཁྲ་གྲ། ཁྲ་གྲ།
འབྲེལ་མི་ཐོབ་པ་	ཁྱད་པའི་ཁི་གི	ལ་འ་པ་ལ་ཉ་ཨ།

三、前加字母的发音 (ཁི་ལྷན་འཇུག་པ།)

口 诀

ཁི་ལྷན་འཇུག་པར་བྱེད་ཅི་ན།

ཕྱི་ནི་སྐྱ་ཚུལ་དྲག་པར་འཇུག།

མ་ནིང་རན་པར་འཇུག་པ་ཡིན།

མ་ནི་ཞན་པའི་ཚུལ་གྱིས་དྲི།

ཤིན་དུ་མ་ནི་མཉམ་པས་ས།

1. 阳性前加字〔ཁ〕以强音势发音与基字拼合 ཁྱི་ལྷན་འཇུག

གི་ཕྱི་ཡིག་པ་ནི་རང་གི་འཇུག་ཡུལ་མིང་ག་ཞིའི་ཡི་གེ་ན་མས་

ལ་དྲག་པ་སྐྱ་ཚུལ་དྲག་པའི་སྐྱ་ནས་འཇུག་པ།即〔ཁ〕由弱

音势的阴性字变为强音势的阳性字（浊音变成不送气清音）

例 བྱལ། བསྐྱེད། བརྟན 等等。

2. 中性前加字〔ག་ད〕以强弱均衡的发音与基字拼合

ཁྱི་ལྷན་འཇུག་གི་མ་ནིང་ག་ད་གཉིས་ནི་རང་རང་གི་འཇུག་ཡུལ་

མིང་ག་ཞིའི་ཡི་གེ་ན་མས་ལ་སྐྱ་ཚུལ་རན་པ་སྐྱ་འབྲིང་གི་སྐྱ་ནས་